

Naturvernforbundet i Nordland

Naturvernforbundet i Nordland
v/ leder Bjørn Økern
Dragveien 9
8842 Brasøy

Naturvernforbundet i Rana og omegn
v/ styremedlem Dag Johansen
Skogveien 36
8613 Mo i Rana

Mo i Rana 14.06.2018

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091
Majorstuen
0301 Oslo
E-post: nve@nve.no

Høringsuttalelse Småkraft AS - Søknad om tillatelse til å regulere Søbergsvatnet i Bindal kommune i Nordland Saksnr. 201706361 Tiltakshaver: Småkraft AS Høringsfrist: 22.06.2018

Søknaden:

Småkraft AS søker NVE om konsesjon etter vannressursloven til å demme opp Søbergsvatn i Bindal kommune på vestsiden av Tosenfjorden. Søbergsvatn er øverste del av Eidvassdraget som drenerer til Bindalsfjorden. I følge kartblad 1825 III utgitt av Statens kartverk i 2008 er Søbergsvatnet vel 2 km i største lengderetning (nord-sør), ca. 1,3 km i største bredde (øst-vest) og omkretsen, dvs. strandlinjen vannet rundt, er ca. 6 km lang, konservativt målt. Småkraft AS søker om å få bygge en damsperre 2 m høy og 20 m bred ved elveutløpet til Storelva. Reguleringen det søkes om er å kunne senke vannstanden i Søbergsvatnet til kote 301,5 (LRV) og heve den til kote 302,5 (HRV), dvs. 1,0 m. Men i grunnlagsmaterialet i søknaden, figur 3 side 12 ("Vannstanden i Søbergsvatnet i et middels år") går det fram at i vårmånedene mai og høstmånedene september-oktober vil vannstanden i Søbergsvatnet stige til kote 303,0 etter en evt. utbygging slik at reguleringshøyden i realiteten planlegges til 1,5 m. Det samme går også fram av figur 9 i Sweco sitt notat "Hydrologisk grunnlag og produksjonssimuleringer for Søbergsvatn" som er vedlegg 3 i søknaden. I figur 7 i samme vedlegget, "Vannstand i Søbergsvatn i et vått år", går det fram at antall dager med HRV på kote 303,0 da blir enda flere - naturlig nok. Det oppmagasinerte vannet i Søbergsvatn vil så Småkraft AS bruke til å redusere antall overløpsdager fra gjennomsnittlig 50 til 30 dager i året i Søberg kraftverk (igangsatt i 2011) som ligger i Storelva ca. 1,5 km nord-øst for utløpet av Søbergsvatnet. Tiltaket skal øke kraftproduksjonen med ca. 3,2 GWh i året. En evt.

oppdemming vil endre den naturlige vannføringen i Eidvassdraget nedenfor Sjøberg kraftverk som i dag drives på naturlig tilsig, jfr. side 14 i Småkraft AS sin søknad. Det vises forøvrig til tiltakshavers beskrivelse.

Sammendrag:

Naturvernforbundet i Nordland og Naturvernforbundet i Rana og omegn har betydelige innsigelser mot dette prosjektet. Punktvis oppsummert er innsigelsene som følger, og de er begrunnet i resten av høringsuttalelsen:

1. En evt. oppdemming av Sjøbergsvatnet vil bryte med verneforskriften punkt IV, underpunkt 3 for eksisterende Eidsvatnet naturreservat.
2. En evt. tillatelse til oppdemming av Sjøbergsvatnet vil være i strid med Naturmangfoldlovens § 44 (tiltak ved igangsatt saksbehandling)
3. Tallmaterialet i Småkraft AS sin utbyggingsøknad viser en reguleringshøyde på 1,5 m, ikke 1,0 m som det står i sammendraget.
4. Stort tap av kvalifisert villmark (INON) og landskapsopplevelse for lite kraft.
5. Det er store brukerinteresser knyttet til Sjøbergsvatnet.
6. Tap av fritt elveløp, en rødlistet naturtype.
7. Søknaden fra Småkraft AS tilfredsstillende ikke kunnskapskravet i Naturmangfoldlovens § 8 (kunnskapsgrunnlaget).
8. Senvinterbeiteområdet for reindriften rundt Sjøbergsvatnet vil bli truet av usikker is.
9. En evt. oppdemming av Sjøbergsvatnet vil være av liten positiv verdi for samfunnet i et overmettet kraftmarked.

1. En evt. oppdemming av Sjøbergsvatnet vil bryte med verneforskriften for Eidsvatnet naturreservat

Sjøbergsvatnet ligger øverst i Eidsvatnvassdraget som drenerer til Bindalsfjorden. Eidsvatnet naturreservat ble opprettet ved kongelig resolusjon den 31.08.2001 og omfatter også selve Eidsvatnet som ligger midt i reservatet. På Miljødirektoratets nettside "Naturbase faktaark" innledes beskrivelsen av Eidsvatnet naturreservat på denne måten, sitat: "Verneområdet ligger nord i Bindal kommune og omfatter nedbørsfeltet til Eidsvatnet". Sjøbergsvatnet er i høyeste grad en vesentlig del av nedbørsfeltet til Eidsvatnet. Videre så innledes verneforskriften for Eidsvatnet naturreservat punkt IV. underpunkt 3 slik, sitat: "Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet,.....Oppstillingen er ikke uttømmende." I sum kan dette ikke tolkes på annen måte enn at endring av de naturlige vannstandsvariasjonene i Eidsvatnet vil være forbudt og dermed vil det også være forbudt å endre på den naturlige vannføringen fra Sjøbergsvatnet til Eidsvatnet. Småkraft AS sin påstand på side 13 i søknaden om at "Vassdraget er ikke vernet." må karakteriseres som villedende og direkte feil. Denne feilaktige påstanden gjentas i kapittel 3.4 i den biologiske mangfoldrapporten til Sweco AS, sitat: "Vassdraget (Eidevassdraget)....er ikke et vernet vassdrag."

2. En evt. tillatelse til oppdemming av Søbergsvatnet vil være i strid med Naturmangfoldlovens § 44 (tiltak ved igangsatt saksbehandling)

Fylkesmannen i Nordland sendte den 9. mars i år ut en tilrådning til Miljødirektoratet om å utvide Eidsvatnet naturreservat østover til også å omfatte bl.a. en vel 6 km lang strandsone (Langdalsstranda) på sørsiden av Fjellvatnet som er vannet ovenfor Eidsvatnet. Også Fjellvatnet vil ved en evt. utbygging av Søbergsvatnet få endringer i de naturlige vannstandvariasjonene, altså i strandsonen. Naturmangfoldlovens § 44 (tiltak ved igangsatt saksbehandling) er helt klar på at, sitat: ”Når det er foretatt kunngjøring etter § 42 (kunngjøring av påtenkt verneforslag) kan et forvaltningsorgan uten videre avslå en søknad om tillatelse mv. til et tiltak i et område som inngår i verneforslaget.” En evt. tillatelse til oppdemming av Søbergsvatn vil være i strid med Naturmangfoldlovens § 44.

3. Tallmaterialet i Småkraft AS sin utbyggingssøknad viser en reguleringshøyde på 1,5 m istedenfor 1,0 m som det står i sammendraget

Småkraft AS skriver i sammendraget i søknaden sin at reguleringshøyden for omsøkt oppdemming av Søbergsvatnet er 1,0 m mellom kote 301,5 og 302,5. Men i grunnlagsmaterialet på side 12, figur 3 i søknaden og i Swecos notat vedlegg 3, figur 7 og 9, opereres det med høyeste regulerte vannstand på kote 303,0, dvs. en reguleringshøyde på 1,5 m. Da vil også oppgitt neddemt areal i strandsonen på 0,034 km² (side 13) være et for lavt tall og vil øke betydelig siden terrenget rundt Søbergsvatnet er forholdsvis slakt. 50% avvik mellom omsøkt reguleringshøyde og den som er brukt i simuleringberegningene, er en ikke ubetydelig forskjell. Naturvernforbundet stiller et stort spørsmålsteget ved om Småkraft AS her har gjort et bevisst forsøk på å lure konsesjonsmyndighetene og allmennheten.

4. Stort tap av inngrepsfritt naturområde (INON) og landskapsopplevelse for lite kraft

Søbergsvatnet tilhører idag et stort sammenhengende naturområde med urørt natur vest for Tosenfjorden og er markert som INON-område på Miljødirektoratets kart, hhv. villmarkspreget, inngrepsfri sone 1 og inngrepsfri sone 2 med unntak av området rundt Søberg kraftstasjon ca. 1,5 km nordøst for elveutløpet fra Søbergvatnet. På den annen side er landskapet nord og øst for Søbergsvatnet/ Tosenfjorden under sterkt press med åtte iverksatte eller planlagte kraftverk (se søknaden side 21 og 22). Den samlede belastningen i denne delen av Nordland fylke medfører at Søbergsvatnområdet er ekstra verdifullt og tilsier stor tilbakeholdenhet med nye tekniske inngrep, jfr. Naturmangfoldloven § 10 (økosystemtilnærming og samlet belastning).

Søbergsvatnets størrelse på ca. 6 km lang strandlinje tilsier at en evt. oppdemming vil utgjøre et stort innhogg i tapt INON-areal. I boka ”Til Åbjørns kilder” av tidligere herredsskogmester på Sør-Helgeland, Arvid Sveli (Gyldendal 1975) beskrives naturen i og rundt Søbergsvatna - det er to, store og lille – på denne måten (side 31): ”Begge har store grunne partier. Det er mange holmer og skjær med smale sund mellom. – Rikelig med tumleplass og mat for en stor bestand ørret. Vatna ligger nærmest i en gryte mellom fjella, med slake skråninger ned mot ”grytebunnen”. En gryte hvor avstanden fra kant til kant er seks – sju kilometer i luftlinje.” Bildet av Søbergsvatnet på side 8 i Småkraft AS sin søknad viser at vatnet ligger i et svært åpent landskap med lite trevegetasjon. Det samme viser bildet i vedlegget, tatt av et medlem i

Naturvernforbundet fra fjellryggen vest for Søbergsvatnet, mot sør-øst. En reguleringszone uten vegetasjon på 1,5 m (1,0 m for den del) i dette vannet vil m.a.o. være synlig på flere km avstand. I tillegg viser Arvid Svelli sin beskrivelse - og bildevedlegget - at det vil danne seg en reguleringszone på et ukjent antall holmer og skjær ute i Søbergsvatnet hvilket overhodet ikke er omtalt i Småkraft AS sin søknad.

Også i nasjonal sammenheng er inngrepsfrie naturområder på vikende front, og deres verdi for rekreasjon og turisme øker tilsvarende. Pr. 01.07.2015 var det igjen ca. 11,6% villmarkspregede områder i Norge. 900 km² inngrepsfri natur gikk tapt i perioden 2008 til 2012 hvis viktigste årsak var energiproduksjon og veibygging (kilde: Miljødirektoratet). Sån sett representerer Søbergsvatnområdet en truet mangelressurs som vi bør overlate urørt til neste generasjoner.

5. Det er store brukerinteresser knyttet til Søbergsvatnet

Småkraft AS skriver på side 19 i konsesjonsøknaden, sitat: ”Området er vurdert å ha liten verdi for brukerinteresser.” I Sweco-rapporten kapittel 3.7 står det, sitat: ”Området er også godt egnet til fotturer, og det går en sti opp til Søbergsvatnet via Småtjørnan fra lenger nede i dalen. Det er imidlertid få bosatte i nærheten av prosjektområdet. Området er derfor relativt lite brukt.”

Denne vurderingen av brukerinteressene i Søbergsvatn-området er i beste fall misvisende. Tvert imot er det store brukerinteresser knyttet til Søbergsvatnet, inkludert friluftsliv. Adkomsten til Søbergsvatnet er enklest fra Brønnøy kommune. Både Brønnøysund Turlag (nå DNT Sør-Helgeland) og Vassbygda jeger- og fiskerforening har hatt flere fellesturer til Søbergsvatnet fra Hongbarstad i Brønnøy. Og i over 30 år har grunneier Plathe aktivt solgt jakt- og fiskerett knyttet til Søbergsvatnet og området rundt med utgangspunkt i Sørengstua, hytta i Kalbekkvika og lavo ved Søbergsvatnet. Det er m.a.o. langt flere enn de nærmeste fastboende som bruker området.

I Nordland fylkeskommunes bok ”Til fjells i Nordland” (1992) beskrives turrutene ”Reppå – Jøulfjellet - Hongbarstad” (Ol`Tomså-stien) og ”Selfjord – Sagvatnet - Hongbarstad” (Kristine-stien). I turhåndboka til Den norske turistforening ”Til fots i fjellet”(1993) er turruta ”Reppå – Hongbarstad” omtalt. Alle disse turrutene går langs Søbergsvatnet.

Søbergsvatnet og området rundt har også en lang samisk historie i tillegg til at det fortsatt er et veldig viktig senvinterbeiteområde for reindriftnæringen. Flere tufter etter gammer ved vatnet vitner om en lang historie. Dette var også kjerneområdet til den legendariske samen og bjørneskytteren Ol`Tomså (1812 – 1895) som felte over 100 bjørner og for dét ble kalt til kong Oscar II for å motta gullmedalje.

6. Tap av fritt elveløp, en rødlistet naturtype

Alle frie elveløp i Norge er nå rødlistet, dvs. en truet naturtype. Storelva ned til inntaksdammen i Søberg kraftstasjon renner i dag fritt og naturlig i ca. 1,5 km. Etter en evt. oppdemming av Søbergsvatnet vil dette ikke lenger være tilfelle slik det går fram av vannføringskurvene i Sweco AS sitt notat ”Hydrologisk grunnlag og produksjonssimuleringer” i søknaden. En evt. utbygging vil medføre nok et tap av uberørte elveløp i Norge.

7. Søknaden fra Småkraft AS tilfredsstiller ikke kunnskapskravet i Naturmangfoldlovens § 8 (kunnskapsgrunnlaget)

Den biologiske mangfoldrapporten fra Sweco AS er basert på feltarbeid i 2005, dvs. for 13 år siden, og de oppgir ikke når tid på året befaringen foregikk, vår sommer eller høst, hvilket har betydning for relevansen av befaringen.

Firmaet skriver i sammendraget i rapporten sin at ørreten er av god kvalitet og bekrefter dermed tidligere herredsskogmester Arvid Sveli sin beskrivelse, men at de fant få egnede gytebekker. Storelva ut fra Søbergsvatnet antas å bidra i gytingen. Men ingen ting av dette ble undersøkt konkret. De konkluderer på denne måten, sitat: ”Det er ikke kjent i hvor stor grad ørreten bruker utløpet av Søbergsvatnet nedstrøms den planlagte dammen til gyting, men dammen i utløpet kan føre til at eventuelle gyteområder her går tapt. Redusert gyteareal fører til redusert rekruttering. Ettersom strekningen ikke er undersøkt knytter det seg litt usikkerhet rundt dette.” En ting er i alle fall helt sikkert: en damsperre på 2 x 20 m vil være et absolutt hinder for all rekruttering til ørretstammen i Søbergsvatnet fra Storelva.

Arvid Sveli skriver i ”Til Åbjørås kilder” (side 31) at Søbergsvatnet er kjent for sitt yrende fugleliv. Dette kommer ikke fram i Sweco AS sin biologiske mangfoldrapport. Videre skriver de at det er en mulighet for at storlom hekker ved Søbergsvatnet da en registrering fra 1995 påviste yngleområde for storlom i nærheten. Siden er dette ikke undersøkt, heller ikke i 2005. Rødlistearten bergand (VU – sårbar) ble registrert under befaringen i 2005, men ikke nøyaktig hvor....

Sweco AS skriver videre at de gjorde ingen undersøkelser av moser og lav i området.

Naturvernforbundet i Nordland må utfra dette konkludere at kunnskapen som utbygger har framskaffet om naturmangfoldet i og rundt Søbergsvatnet er svært så omtrentlig og beheftet med store mangler i den grad at kunnskapskravet slik det kreves i Naturmangfoldlovens § 8 (kunnskapsgrunnlaget) ikke er tilstede.

8. Senvinterbeiteområdet for reindriften rundt Søbergsvatnet vil bli truet av usikker is

Området ved Søbergsvatnet brukes intensivt som senvinterbeite i reindriften. I søknaden skriver Småkraft AS på side 14 at det er fare for utrygg is langs land etter en evt. utbygging. Men på side 21, under drøftingen av konsekvensene for reindriften, bagatelliseres dette, sitat: ”Det er heller ikke ventet at reguleringen vil føre til betydelige endringer på isforholdene i Søbergsvatnet”. Punktet illustrerer på nytt at Småkraft AS har sendt inn en stedvis selvmotsigende, lite gjennomarbeidet og villedende utbyggingssøknad som må avvises.

9. En evt. oppdemming av Søbergsvatnet vil være av svært liten positiv verdi for samfunnet i et overmettet kraftmarked

Oppdemming av Søbergsvatnet vil gi ca. 3,2 GWh i økt årlig kraftproduksjon fra Søberg kraftverk. Området rundt Søbergsvatnet er avsatt til LNF-område i kommuneplanen etter Plan- og bygningslovens §11-7 nr. 5, ikke til kraftutbygging. Samfunnsøkonomisk vil krafta fra det evt. oppdemmede Søbergsvatnet - i tillegg til å være subsidiert via grønne sertifikater - bidra til et enda større kraftoverskudd enn det allerede er i Norge. Regjeringens Energimelding (Stortingsmelding nr. 25 (2015-2016)), som ble fremlagt 15.04.2016, skriver

på side 50 i del 2, kapittel 10.2 at kraftoverskuddet i Norge og Norden vil forbli på hhv. rundt 15 TWh og 30 TWh fram til 2030. Tallet ble bekreftet av olje- og energiminister Terje Søviknes den 29. mai i år, dvs. han hevet norsk kraftoverskudd til ca. 16 TWh i året, da han talte til Den 19. europeiske gasskonferansen som ble avholdt i Oslo (ABC Nyheter 29.05.2018: ”Søviknes: - Norsk gass mye viktigere enn norsk vannkraft for fornybart Europa”). I Nordland er forøvrig kraftoverskuddet på rundt 40% med begrenset overføringskapasitet i kraftlinjene. I en slik situasjon gir det ingen mening å ofre naturtilstanden i og rundt Søbergsvatnet for 3,2 GWh. De eneste som tjener på dette er de private interessene i og rundt Småkraft AS.

Naturvernforbundets konklusjon er at den marginale kraftmengden fra en evt. Søbergsvatnoppdemming ikke kan forsvare tapet av et stort område uberørt natur med bl.a. ca. 6 km lang reguleringszone i strandlinja, forstyrrelse av landskapsopplevelsen i stor omkrets, nok et tapt rødlistet elveløp, sannsynlig redusert ørretbestand, brudd på verneforskriften for Eidsvatnet naturreservat og på Naturmangfoldlovens § 8 og § 44, i tillegg til en uklar søknad fra Småkraft AS der reguleringshøyden i praksis ser ut til å bli 1,5 m istedenfor 1,0 m. Kravet i Vannressurslovens §25 er ikke innfridd.

Utfra våre innsigelser 1. – 9. anmoder Naturvernforbundet herved om at NVE avslår konsesjonssøknaden fra Småkraft AS om å demme opp Søbergsvatnet i Bindal kommune.

Med hilsen

Bjørn Økern

Leder i Naturvernforbundet i Nordland

Dag Johansen

styremedlem Naturvernforbundet i Rana og omegn

Vedlegg: Bilde av Søbergsvatnet tatt fra fjellryggen vest for vannet, mot sør-øst